

שיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביג'דר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת בא תשע"ט¹

שמירת הזמן בהנהגת ה' ובעבודת ה'

בכל ארץ מצרים. הקב"ה דקדק שהמכה תבוא בדיוק בחצות לכל בכור ובכור כפי מקומו. אמנם משה אמר "פְּחָצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם" (שמות יא, ד), בערך בחצות, ולא בדיוק, אבל ה' לא אמר כך. ה' אמר למשה "פְּחָצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם" (עי' ברכות ג, ב), ומשה הוא זה ששינה ואמר "פְּחָצוֹת", שמא יטעו איצטגנני פרעה בחישוב זמן חצות הלילה, ויאמרו משה בדאי הוא (שם ד, א). אבל האמת היא שה' הכה בדיוק בחצות.

כמה זמן ארכה מכת בכורות בכל מקום שהגיעה אליו?

ובאמת, לומר שה' הכה את בכורי מצרים "בדיוק בחצות", צריך להבין מה הכונה בזה. הרי לחצות אין משך זמן כלל, וכלו אינו אלא נקודה על ציר הזמן המבדילה בין חציו הראשון של הלילה לחציו השני של הלילה, כאשר כל רגעי הזמן שלפני אותה נקודה שייכים לחציו הראשון של הלילה, וכל רגעי הזמן שלאחר אותה נקודה שייכים לחציו השני של הלילה, אבל חצות עצמו - אין לו משך זמן כלל. ולו יצוייר שהיה לו משך זמן, היה עלינו לחלק משך זמן זה לשני חלקים שווים, ולתת את החלק הראשון לחציו הראשון של הלילה ואת החלק השני לחציו השני של הלילה, ושוב נותרת נקודת האמצע בלי משך זמן כלל. וא"כ איך אמר הקב"ה למשה "פְּחָצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, וּמַת פֶּל בְּכֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות יא, ד-ה)? איך אפשר להמית מישו, או לעשות כל פעולה אחרת, במשך זמן שארכו הוא 0 רגעים?

ביאר בזה מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, שגם מיתה אינה תופסת זמן, ואין שום משך זמן למעבר שבין החיים למוות, אלא כל זמן שחיים - חיים, ועם גמר החיות - זה המוות, ואין שום משך זמן ביניהם. ואשר על כן אפשר בהחלט לומר "פְּחָצוֹת הַלַּיְלָה אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, וּמַת פֶּל בְּכֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות יא, ד-ה). כי עד חצות הם חיו, ואחרי חצות כבר לא חיו, והמיתה עצמה לא תפסה זמן כלל.

הקב"ה חישב את הקץ - מה השבח בזה?

ראינו עד כמה תופס הדקדוק בזמן מקום במכת בכורות, שהיא תחילת יציאת מצרים, שקיבלו אז רשות לצאת, "קומו צאו מתוך עמי" (שם יב, לא). ענין זה תופס מקום גם בשאר עניני יציאת מצרים. למשל, קיום גזרת "גֵר יִהְיֶה יְרַעַץ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם" (בראשית טו, יג), היה תוך דקדוק גדול מצדו של הקב"ה על שמירת מסגרת הזמן שנקבעה בגזרה. מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל הרי ביאר, שגזרה זו כללה באמת שתי גזירות: גזרת גלות - "גֵר יִהְיֶה יְרַעַץ", וגזרת שעבוד - "וְעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם", ושתיהן נקבעו למשך "אַרְבַּע מְאוֹת שָׁנָה"³ (שם). והנה, למעשה לא היו ישראל במצרים ארבע מאות שנה, אלא

מכת בכורות - ברגע אחד לכולם, או לא?

הקב"ה אמר למשה, "וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלַיְלָה הַזֶּה, וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר וְכו'" (שמות יב, יב). מסביר רש"י, "וְעַבְרָתִי - כמלך העובר ממקום למקום, ובהעברה אחת וברגע אחד כולן לוקין".

וקשה: הרי הדברים סותרים מרישא לסיפא! "כמלך העובר ממקום למקום" - משמע שלקו בזה אחר זה, תחילה במקום זה ואח"כ במקום זה. ואילו "ברגע אחד כולם לוקים" - משמע שכולם לקו בבת אחת!

ותירץ המהרי"ל דיסקין זצ"ל, שאין כאן סתירה! כולם לקו ברגע אחד! באיזה רגע? - בחצות הלילה! אבל חצות הלילה אינו חל באותו זמן בכל ארץ מצרים. כל מקום - וחצות הלילה שלו. ממילא מוכרח להיות, שהקב"ה עבר כביכול ממקום למקום², ובכל מקום הכה את הבכורות בחצות הלילה של אותו מקום. אבל כולם לקו ברגע אחד - ברגע של חצות הלילה.

לפי זה אפשר להסביר קושי בפסוק. הפסוק אומר, "וַיִּקֶם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה, הוּא וְכָל עַבְדָּיו וְכָל מִצְרַיִם, וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם, כִּי אֵין בֵּית אִשׁוֹר אֵין שֵׁם מֵת" (שם, ל). וקשה: הרי למה התעורר פרעה באמצע הלילה? בגלל הצעקה הגדולה שהיתה במצרים. אם כן, הסדר בפסוק היה צריך להיות הפוך: "וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם, וַיִּקֶם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה הוּא וְכָל עַבְדָּיו" וכו'.

אבל לפי מה שהסברנו - הפסוק מיושב. כשהיתה צעקה בבית פרעה, שמזה התעורר פרעה משנתו, עדין לא היתה צעקה בכל ארץ מצרים, כי היו מקומות שעוד לא הגיעה לשם המכה. לכן, תחילה "וַיִּקֶם פְּרַעֲהוֹ... הוּא וְכָל עַבְדָּיו" - כשמכת בכורות הגיעה לאזור מגוריו של פרעה. ורק אח"כ קמו "כָּל מִצְרַיִם, וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם" כולה.

ויש לפרש את הפסוק גם בדרך נוספת, על פי דברי הזוהר הקדוש (שמות דף מה ע"א). הזוהר אומר, כשפרעה קם ממטתו, הוא לא רץ מיד אל משה ואהרן לומר להם "קומו צאו מתוך עמי" (שמות יב, לא), אלא היה לו משהו דחוף יותר לעשות קודם. מה היה דחוף לו יותר? - כשהוא רואה את כל הבכורות שבביתו מתים, הוא נוטל חרב והורג את כל השרים והיועצים שיעצו לו שלא לשלח את בני ישראל ממצרים. ואומר הזוהר, שזהו מה שנאמר "וַיִּקֶם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה". היינו, שקם להרוג ולהשחית בבני עמו, כשם שהקב"ה עבר באותו לילה להרוג ולהשחית במצרים.

ממילא יש לומר, שלכן נאמר תחילה "וַיִּקֶם פְּרַעֲהוֹ לַיְלָה", ורק אח"כ "וַתְּהִי צַעֲקָה גְדֹלָה בְּמִצְרַיִם". כי אחרי שקם פרעה ועשה מה שעשה, נהיתה צעקה עוד יותר גדולה במצרים, שמשפחות היועצים צועקות על כך שפרעה הורג את יועציו.

על כל פנים, מכת בכורות היתה בדיוק בחצות הלילה

עדין היתה 'הוה אמניא' להטביע חלילה את ישראל יחד עם מצרים בים סוף. אמנם הקב"ה הכריע לא כך, הכריע שיש הבדל בין ישראל למצרים, אבל רואים מכאן עד כמה היו ישראל קרובים להשתקע בטומאת מצרים. ופלטנו מכל זה, רק מפני שה' נגלה אלינו בחצות הלילה והוציא אותנו ממצרים, ואם היה חלילה מאחר קצת, כבר לא היה מקום להוציאנו ממצרים.

מכאן יש ללמוד, עד כמה עלול כל רגע להיות מכריע. כל תקנת ישראל לגאולה היתה תלויה ברגע אחד. כמעט רגע - והיו נשקעים ישראל ח"ו בטומאת מצרים ללא תקנה, כמו שמתבטא הרמב"ם: "וכמעט קט היה העיקר ששתל אברהם נעקרו!" (הלכ' ע"ז פ"א ה"ג). אברהם, ואחריו יצחק ויעקב והשבטים הקדושים, בנו בעמל רב עם של מאמינים בה', וברגע קטן היה עלול כל המפעל הנשגב הזה להעקר מן העולם, לולא שלח לנו הקב"ה ברגע האחרון את משה ואת אהרן, להוציא אותנו ממצרים.

לזה רומז איסור חמץ בפסח. עד כמה רגע אחד יכול להחמיץ את הכל. ברגע אחד עָלִינוּ מטומאת מצרים למסלול של חמישים יום שהביא אותנו למדרגה של "לא עשה כן לכל גוי", ולמעמד הגדול והנורא ששום עם לא זכה לו, וברגע אחד של איחור והחמצה - יכולנו לאבד את הכל.

עבודת ה' - בשמירה מדוקדקת על מגבלות הזמן

יציאת מצרים היא אחד היסודות המחייבים אותנו בעבודת ה'. אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים. ועכשיו שהוציא ה' את אבותינו ממצרים, הרי הוא קנה אותנו להיות לו לעבדים, במקום להיות עבדים לפרעה. "כִּי לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים, עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כה, נה), כדי שנהיה עבדים לו ית'. לכן היתה יציאת מצרים כרוכה בענין של דקדוק בזמן, כי לרמז לנו, שכך גם אנו צריכים לנהוג בעבודתנו. לדקדק בזמן ובכל שאר פרטי המצוות.

דיברתי פעם בבית הכנסת על כך שבליל הסדר צריך לדקדק לאכול כזית מצה בכדי אכילת פרס, ולא פחות מזה (לא בשיעור המצה, ולא במהירות האכילה). שאל אותי אחד הנוכחים: למה צריך לדקדק כל כך? מה יקרה אם יאכל "בערך" כזית בכדי אכילת פרס? ענית לו, שאם יאכל "בערך" כזית בכדי אכילת פרס, הוא ישב אחרי מאה ועשרים שנה "בערך" בגן עדן! ... כי אין "בערך". או שְׁקִימָה את המצוה, או שלא קִימָה. תפילין צריכות להיות מרובעות בדיוק, ולא "בערך", וגם צורת האותיות בתוכן צריכה להיות בדיוק כפי הנדרש, ולא "בערך". אם האל"ף היא רק "בערך" אל"ף, והבי"ת רק "בערך" בי"ת - התפילין פסולות לגמרי, ולא רק "בערך". גם סוכה ואתרוג צריכים להיות כשרים בדיוק ולא בערך, והנוטל אתרוג שהוא כשר רק "בערך" - לא עשה ולא כלום. כך גם בשאר המצוות, וכך גם במצה. אם אכלת כזית בכדי אכילת פרס, יצאת ידי חובה ומגיע לך גן עדן, ואם אכלת מעט פחות מכזית, או שאכלת כזית אבל בזמן שהוא מעט יותר מכדי אכילת פרס - לא יצאת ידי חובה, ולא מגיע לך גן עדן. פחות מהודר - מועיל. אבל "בערך" כשר - לא מועיל. משל למה הדבר דומה? למקרה שמספר הטלפון של מישהו הוא

רק מאתיים ועשר שנים (רש"י שם). כיצד אפוא התקיים הענין של "אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה"? ענו על זה חז"ל בשני אופנים: (א) מִנְיָן אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה הַתְּחִיל כִּבְר מְלִידַת יִצְחָק אֲבִינוּ (רש"י שם),

(ב) המצרים הכבידו את עולם על ישראל יותר ממה שהיה בכלל הגזירה, וקושי נוסף זה היה שקול כארבע מאות שָׁנוֹת שעבוד של הגזרה המקורית⁴.

וביאר הרב מבריסק, ששני תירוצים אלו מכוונים כנגד שתי הגזירות הנ"ל: גזירת "גַּר יִהְיֶה זֶרְעְךָ... אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" התקיימה על ידי שהמנין התחיל כבר מלידת יצחק, וגזירת "וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה" התקיימה על ידי תוספת בקושי השעבוד⁵.

והנה, שתי הגזרות הללו היו צריכות להתקיים במלואן, ואם אחת היתה נשלמת בעוד שהאחרת לא הושלמה עדיין, לא היו יכולים לצאת ממצרים עד שתושלם גם השנייה. מאידך גיסא, אם היו נשארים במצרים עד שתושלם הגזירה השנייה, היו סובלים מן הראשונה יותר מארבע מאות שנה. הקב"ה היה צריך אפוא לסדר, ששתי הגזרות תסתיימנה ברגע אחד, כדי שישראל לא ישארו אף רגע אחד מיותר במצרים. זהו שאומרים בהגדה של פסח: "ברוך המקום ברוך הוא... שהקב"ה חישב את הקץ לעשות" וכו'. מהו השבח הגדול בזה, שהקב"ה חישב מתי פְּלִים אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה מְבֹרֵית בֵּין הַבְּתָרִים? כל כך קשה למנות ארבע מאות שנה?! אלא השבח הוא על כך, שהקב"ה סידר שקושי השעבוד יהיה בדיוק במשקל כזה, כך ששתי הגזרות תושלמנה ברגע אחד ממש!

הרי שגם כאן רואים, שהנהגת ה' בגזירת השעבוד היתה בדקדוק גדול, לשמור על מסגרת הזמן שנקבעה בגזרה. לא פחות ולא יותר.

דקדוק הזמן על רגע יציאת מצרים

אבל דקדוק הזמן ברגע של יציאת מצרים היה לא רק בענין הנ"ל, "לסדר" ששתי הגזרות תסתיימנה באותו הרגע, אלא גם בענין נוסף, הרבה יותר חשוב מזה.

אנו אומרים בהגדה: "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ" וכו'. כלומר, יציאת מצרים התרחשה במהירות עצומה; בתוך שמונה עשרה דקות - כל צבאות ה' היו מחוץ למצרים. אבל לא זה עיקר הכונה במה שאנו אומרים "שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ". עיקר הכונה בזה הוא, שלא הספיק בצקם הרוחני של אבותינו להחמיץ (הרי חז"ל מכנים את היצר הרע "שאור שבעיסה", שמחמיץ את העיסה, הלא היא הנשמה - ברכות יז, א). ישראל היו שקועים במצרים במ"ט שערי טומאה, ואילו היו נשארים שם עוד רגע אחד, לא היה עוד מקום להוציאם. כבר לא היה נשאר הבדל חלילה, בין ישראל למצרים. אחד הטעמים שנאמרו ל"ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה - אני ולא מלאך" הוא, שמלאך לא היה מסוגל כבר להבחין בין יהודי לגוי, רק הקב"ה עוד הבחין ביניהם, והבין שגוי צריך להכות ויהודי לא צריך להכות.

גם לאחר יציאת מצרים, לאחר ששה ימים שישראל הולכים בליווי עמוד אש ועמוד ענן, ביום השביעי, עדין השר של מצרים טוען: מה נשתנו אלו מאלו? (עי' ילק"ש רמז רל"ח),

תהי קורא 'את המצות', אלא 'את המצות'; כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין את המצות" (עי' רש"י שם). כלומר, באיסור חמץ ובמצנת מצה נרמז היסוד של זריזות בעבודת ה', כפי שכתב הרמח"ל במסילתו לישירים (בפ"ז), שצריך לעשות את המצות בזריזות⁶. בלי זריזות - אדם עלול לצאת ממסגרת הזמן המוקצבת לעשיית מצוה, ובכך לאבד אותה לחלוטין.

זה חלק מהלימודים הגדולים של פסח ויציאת מצרים, לדעת את חשיבות השמירה המדוקדקת על מסגרת הזמן.

השיחה נערכה לפי שטחיות הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

1234567, ובמקום לחייג כך, תחייג 1234568, שזה "בערך" אותו מספר!... כמוכן שלא תשיג את האדם המבוקש, כי לא חייגת בדיוק את המספר הנכון. כך גם בקיום המצוות. צריך לעשות אותן בדיוק כפי שה' רוצה, ו"ל"בערך" - אין ערך.

כך גם בשמירת המצוה. אותו בצק, אם אפית אותו רגע לפני שעברו עליו ח"י רגעים, תוכל לקיים בו מצות עשה דאורייתא של אכילת מצה ולזכות בו לחיי עולם הבא. לעומת זאת, אם אפית אותו רגע אחד לאחר מכן, לא מצה יש כאן אלא חמץ, ולא מצנת עשה יש כאן אלא איסור כרת.

אמרו בדרך רמז, שחמץ ומצה דומים מאד בכתיבה. המ"ם והצד"י שווים בשניהם, ההבדל הוא רק בין ח"י"ת לה"א. מה ההבדל בין ח"י"ת לה"א - טיפת דיו אחת. אם תוסיף טיפת דיו אחת לה"א של מצה, היא נהיית חמץ. טיפת דיו קטנה משנה ממצה לחמץ. וכך גם באפיה. רגע אחד קטן מבדיל בין מצה לחמץ.

חז"ל דרשו גם, "ושמרתם את המצות (שמות יב, יז) - אל

1. לדעת הרב שליט"א, בכל פרשה בתורה יש קשר או הקבלה בין תחילת הפרשה לסופה. הקשר בפרשתנו לדעת הרב שליט"א: "למען שתי אתי אלה בקרב" (שמות י, א) - "ויקרא ה' אל כבוד בארץ מצרים" (שם יג, טו). אפשרות נוספת: "כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו" (שם י, א) - "ויקרא פי הקשה פתחה לשלחני" (שם יג, טו). אפשרות נוספת: "למען תספור באזני בניך וכן את אשר התעללתי במצרים" (שם י, ב) - "ויקרא פי ישאלך בניך מחר לאמר מה זאת, נאמרת אליו פתח פי הוציאנו ה' ממצרים" (שם יג, יד).
  2. ממזרח למערב. שכן כדור הארץ סובב סביב עצמו ממערב למזרח, ולכן השמש נראית לעינינו כאילו היא נעה בכיוון ההפוך - ממזרח למערב. ונמצא, שהזריחה והשקיעה וכל שאר זמני היום - וכן חצות היום והלילה - מוקדמים יותר במזרח מאשר במערב. ונמצא, שהבכורים שהתגוררו במזרח ארץ מצרים לקו בתחילה, ומשם התקדמה המכה והלכה לכיוון מערב. [ומשך זמן המכה היה כ-20 דקות. כי רוחב ארץ מצרים הוא כ-5 מעלות מתוך 360 מעלות של היקף כדור הארץ, וקצב סיבוב הארץ הוא כ-4 דקות לכל מעלה. ונמצא, שהפרש הזמן בין מזרח מצרים למערבה הוא כ-20 דקות].
  3. וזהו לכאורה דלא כדעת האבן עזרא והרמב"ן, שפשוט ימי העבודות והעינוי לא נקבע מראש (עי' רמב"ן בראשית טו, יג). ולדעת האב"ע, גם משך ימי הגרות לא נקבע מראש, ורק דבר אחד נקבע מראש, שקץ הגאולה יהיה לאחר שיעברו ארבע מאות שנה מברית בין הבתרים (עי' רמב"ן שם).
  4. ולאחר שבא משה לדבר עם פרעה בפעם הראשונה להוציא את בני ישראל ממצרים, הכביד פרעה את ידו עליהם, עד שמשו צעק על כך לה': "ה', למה תרעה לים הנה, למה תה שלחתיני. ומאז פאתי אל פרעה לברך בשמך, הנה לים הנה" וכו' (שמות ה, כב-כג). וה' לא ענה לו על שאלתו, למה עשה כן. אבל הטעם לזה היה, כי ה' רצה למהר להוציאם ממצרים, ולכן היה מוכרח לגבור תוקף השעבוד, כדי שבזוה תושלם גזירת הגלות קודם זמנה (דרושים נחמדים ממהר"ם ש"ף שנדפסו בסוף חידושיו למס' חולין - פרשת שמיני). [וכתב הצ"ח (פסחים קטז, ב ד"ה במשנה), שבגלותנו עתה הוא להפך, שאריכת הזמן משלים קושי השעבוד, כי אין לנו כח לסבול עול השעבוד כפי שהיה צריך להיות עלינו ע"פ הגזירה, ולכן במקום זה מאריך עלינו הקב"ה זמן הגלות, ומיקל מעלינו קושי השעבוד. וכן כתבו השם משמואל (ויגש תרע"ז) והשפת אמת (פסח תרמ"ב ד"ה בשיר השירים)].
  5. יש שפירשו, ששתי גזירות אלו נרמזות בפסוקים: "הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציא את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם, הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים" (שמות ו, כו-כו). דלכאורה כפל לשון יש כאן. אלא שהפסוק הראשון מכונן כנגד גזרת "אר הנה ורעך בארץ לא להם", ולכן נאמר בו "אשר אמר ה' להם הוציא את בני ישראל מארץ מצרים", היינו מגזרת הגלות. והפסוק השני מכונן כנגד גזרת השעבוד, ולכן לא נאמר בו "מאן מצרים", אלא "הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים" - היינו - מן השעבוד למצרים עצמם. [ולכן בפסוק הראשון נאמר: "אשר אמר ה' להם הוציא את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם", ופירש"י: "כל צבאם לשבטיהם", ואילו בפסוק השני לא נאמר "להוציא את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם". משום שגזרת הגלות שעליה מדבר הפסוק הראשון, היתה על כל שבטי ישראל, לכן נאמר שם "על צבאתם". אבל גזרת השעבוד עליה מדבר הפסוק השני לא היתה על כל השבטים, דשבת לוי לא נשתעבד (רש"י שם, ד), לכן לא נאמר שם "על צבאתם", דלא כל השבטים נכללו בגזרה זו].
  6. בירושלמי (שבת פ"א ה"א) הקשו על בן עזאי דס"ל מהלך כעומד דמי, איך יתחייב המעביר ד' אמות ברה"ר בשבת. ותירצו, דמשכחת לה בקופץ (הובא בתוס' שבת ה, ב ד"ה בשלמא). ומובא, שהקשה הגרע"א לנכדו, שלכאורה קשה לפ"ו, למה ביטלו חכמים מצות שופר ולולב ומגילה בשבת שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר, והרי לבן עזאי אינו חייב אלא בקופץ, וקפיצה לא שכיחא. ותירץ לו נכדו (הג"ר לייבל איגר), שלדבר מצוה אין זה חשש רחוק שיקפוץ, דלמצוה אין יהודי הולך, אלא קופץ בזריזות!...
- ויש שהוסיפו על זה, דלבן עזאי לשיטתו - שאמר: "הוי רץ למצוה" וכו' (אבות פ"ד מ"ב) - שפיר יש לגזור בדבר מצוה שמא ירוץ ויעבירנו ד' אמות ברשות הרבים.